

Descoberta del dobló o dobleta valenciana de Carles II

VICENT JOSEP FORTEA I MARZÀ*

Com diu Crusafont arran de la presentació del croat de Tarragona, hi ha descobertes que causen una considerable commoció. En aquest cas del dobló valencià que presentem, jo m'atreiria a afegir que aquesta commoció està produïda per una especial emoció.

Efectivament, als valencians aficionats a les peces de la nostra seca ens produeix una especial emoció tot allò relacionat amb la moneda del període dels Àustries. Sense saber precisar el per què, la mala factura de les peces fa que aquestes estiguen revestides d'una aura decadent i d'incertesa que acompanya i representa molt bé a aquella societat foral de l'Antic Règim, també en situació sobrepassada. Així doncs, aquestes monedes reflecteixen l'incert futur del Regne de València, que caminava cap al seu aniquilament, que Felip IV (V de Castella) certificaria amb el decret de Nova Planta el 1707. En aquest moment desapareix la moneda valenciana i emergeix la monarquia absoluta dels Borbons amb l'esplendor barroc en totes les arts.

Hem llegit repetidament Mateu y Llopis, a la seua obra *La Ceca de Valencia*,¹ citar documentació que acredita l'existència, durant el període dels Àustries menors, d'amonedaments d'or simple (escut, corona o mig dobló) així com també de fraccions (mig escut o quart de dobló), de peces dobles (dobló, dobleta o “dobló d'a dos escuts”), quàdruples (quatreta o “dobló d'a quatre escuts”) i vuit escuts o “dobló d'a huit escuts”.

Llegíem sempre aquestes coses i fins ara sols coneixíem físicament l'escut simple i la seua meitat; la nostra imaginació volava lliure pensant encunys fantàstics per aquestes monedes desconegudes, ja que l'època dels Àustries, amb el desgavell general de tipologies i profusió de reis de nom Felip, així ho permetia. La incredulitat

* Llicenciat en Ciències Químiques. SCEN.

1. FELIPE MATEU Y LLOPIS, *La Ceca de Valencia y las acuñaciones valencianas de los siglos XIII al XVIII*. València, 1929.

en el fet que realment alguna vegada s'hagueren encunyat propiciava també certa mitificació d'aquestes monedes per part d'uns enamorats de la història del nostre país. Estàvem delerosos que arribés el dia de poder descriure algun exemplar.

Així estaven les coses quan, fullejant un catàleg de la casa Jesús Vico² i cercant monedes de la seca valenciana, observes una peça semblant a un escut prou gastat del regnat Carles II. La data no es podia llegir però venia estranyament destacat al catàleg. Sense parar atenció, segueixes fullejant i ho deixes. Al cap d'un temps, tornes al catàleg i, encuriós, busques aquell escut estrany que t'havia deixat perplex. En un moment determinat, mirant el disseny de la corona que hi ha sobre l'escut de València, alguna cosa al pit et fa un tomb quan t'adones que això que la imaginació t'havia presentat tantes vegades però que havies perdut tota esperança de veure, en aquell moment ho tens al davant. Com bé deia el catàleg, no era un escut sinó que per primera vegada es presentava un dobló valencià de Carles II on, malauradament, no es podia llegir la data. Això és al que li dic commoció, conseqüència de l'emoció que ens provoca la moneda dels Àustries, tan necessitada també en el cas valencià d'un estudi sistemàtic i profund.

La mateixa nomenclatura popular valenciana, que hem exposat abans per aquestes peces, ja apunta que la base del sistema d'or valencià era el dobló de dos escuts i, per tant, almenys aquest tipus devia tindre realitat. La prova de l'existència dels doblons ens la mostra Mateu y Llopis a la seua obra *La Ceca de Valencia* quan relata el que diu el llibre del compte de l'or de la seca el 1693, any en què comencen els lliuraments de la moneda d'or: "... y para beneficio de la causa pública, se dispuso que los doblones cortos, apedazados y rotos, se recogiesen y volviesen a labrarse en escudos o medios doblones de oro valencianos y que, guardando la costumbre de cada marco, que son ocho onzas, se sacasen setenta escudos o medios doblones...".³

Al mateix llibre de Mateu, podem llegir que les dates del lliurament de peces d'or per part de la seca van des de 1693 a 1700 sense interrupció i s'encarreguen l'argenter Vicent Garcia, que serà substituït a la seua mort el 1696 per Pere Tomàs. Les últimes deslliurances de moneda d'or foren 316 marcs en forma d'escuts entre el 19 de juny de 1696 i el 25 d'agost de 1700. La talla era de 70 escuts per marc.

En aquest punt hem de fer un incís en el relat de Mateu. Com que coneixem escuts i també mitjos amb data de 1688, això vol dir que els lliuraments d'or, almenys pel que respecta als escuts simples i mitjos, no estan circumscrits al període entre 1693 i 1700 sinó que degueren haver lliuraments d'or abans d'aquest període. Mateu no devia conèixer l'existència d'aquestes peces datades el 1688; de fet, al seu llibre *La Ceca de Valencia*, no hi descriu cap escut ni mig escut amb aquesta data.

2. JESÚS VICO S.A. *Subasta N° 141*. Madrid, 5 de març de 2015.

3. FELIPE MATEU Y LLOPIS, *La Ceca de Valencia...*, pàg. 144.

A continuació, podem elucubrar un poc per tal de determinar el període d'encunyació més probable de la peça que presentem ací. Si el 1693 es recullen tots els doblons curts, apedaçats i trencats, segons diu el llibre del compte de l'or de la seca, per a transformar-los en escuts simples, devem pensar que a partir d'aquesta data ja no s'encunyen doblons. Però tal com he dit abans, les peces d'or amb data 1688 demostren, al contrari del que diu Mateu, que sí que hi havia hagut encunyacions d'or anteriors i, a més, durant un període en el qual circulaven els doblons, segons diu el llibre del compte de l'or de la seca, ja que s'ordena refondre aquestos doblons per encunyar escuts simples. Com no coneixem altra data de lliurament de peces d'or anterior a 1693 que no siga la de 1688, hem de suposar aquesta última data com la més probable per a aquest dobló que presentem ací.

x1,5

Descripció de la peça

Dos escuts. També anomenat dobleta o “dobló d'a dos escuts”.

a/ ...CAROLUS·II·D·G. ...EX

Creu de Jerusalem amb orla de quatre lòbuls dobles i rodals als quatre costats.

r/ + VALENTIAE·MA...

Escut de València en rombe amb dos barres, corona de quatre florons i “L” als dos costats.

Data no visible. Pes: 6,60 g.

Diàmetre: 21 mm.

Peça inèdita.

Seguint amb el tema de la seua possible datació i fixant-nos ara en l'estil del gravat, també podem arribar a la conclusió que la data ha de ser anterior a 1693. De Carles II, es coneixen escuts només de tres dates: la de 1688 en escuts simples i mitjos, i les de 1693 i 1695 sols en escuts simples. Doncs bé, aquestes tres dates marquen tres estils diferents de gravat en els escuts d'aquesta seca. Per fer-ho senzill, ens fixem en un sol detall com és l'estil de la corona a sobre l'escut en rombe de València. Cadascuna d'aquestes tres dates defineix un tipus de corona diferent, de manera que podríem aventurar-nos a datar qualsevol escut d'aquest regnat encara que a la peça no fos visible la data.

Tornant al cas que ens ocupa, que és el d'aquest dobló valencià, resulta que l'estil de la corona coincideix amb els escuts de 1688, la qual cosa torna a estar d'acord amb la bibliografia que assenyala que, a partir de 1693, s'encunyaren escuts simples i no dobles. Per tant, hem de concloure que 1688 és la data d'encunyació més probable d'aquest dobló.

Aquest tipus roman quasi inalterat des de la creació de la corona o escut per part de Carles I, quan aquest rei substitueix el ducat per la corona l'any 1544, fins l'acabament del primer període de regnat de Felip IV (V de Castella) el 1705, en què acaben també les emissions d'or pròpies de la Seca de València. És a dir, tot el període dels Àustries i els primers anys de regnat del primer Borbó. Les principals innovacions apareixen a partir de Carles II, quan es fica la data i se substitueixen les orles bilobulades al costat de l'escut de València per les dues "L" i s'hi incorpora la llegenda "HISP.RX".

Concloem que aquests canvis són a partir de Carles II ateses les peces que coneixem, però no podem saber segur si els canvis foren aplicats ja abans, amb Felip II (III) i Felip III (IV) perquè no s'ha trobat cap escut atribuïble a aquests monarques. Es coneixen peces de quatre corones quàdruples i simples sense data a nom de Felip, que s'atribueixen a Felip I (II) per un tema de mera continuïtat amb les corones de Carles I, però, tal com he dit, no sabem si aquest tipus continua així fins a Carles II o bé els canvis s'efectuen abans, cosa que deixa en certa indeterminació tot aquest període.

Malgrat que la documentació coneguda diu que tots els reis d'aquest període encunyaren corones o escuts simples i també els seus múltiples i divisors, en realitat sols coneixem exemplars dels regnats que se detallen a continuació:

Quàdruple corona (quatreta): Carles I, Felip I (II).

Doble corona (dobló, dobleta): Carles I, Carles II.

Corona o escut (mig dobló): Carles I, Felip I (II), Carles II, Felip IV (V).

Mitja corona o mig escut (quart de dobló): Carles II.

Davant d'aquesta realitat, es comprendrà millor que qualsevol descoberta d'algun tipus d'aquestes monedes resultarà sempre sorprenent i aclaridora de la història monetària de la Seca de València.

Agraïments

A Miquel Crusafont, pels seus consells sempre imprescindibles.

A Toni Sendra, per la idea de fer aquesta presentació i pels seus advertiments.